

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 1 листопада 2024 року)

2024

УДК
341.231.14:355.271(062.552) П68

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошцака
(наказ № 3177-44 від 08.10.2024 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С.В.**
Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набісвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гребенюк Дмитро Олегович – PhD, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-річчю прийняття Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року та Міжнародному дню прав людини. 1 листопада 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 539 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

5. Про захист персональних даних: Закон України від 01 черв. 2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>. (дата звернення: 08.10.2024).

6. Європейська конвенція з прав людини : ратифікована Законом України від 17 лип. 1997 р. № 475/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 08.10.2024).

Ключові слова: конфіденційність інформації про фізичну особу; міжнародні стандарти інформаційних прав; персональні дані; правовий режим воєнного стану; Рада Європи; Реєстр збитків, завданих агресією російської федерації проти України; суб'єкт персональних даних.

Гулевська Ганна Юріївна
*завідувач кафедри права та публічного
управління Запорізького інституту економіки
та інформаційних технологій*

Востріков Тимур Євгенійович
*здобувач вищої освіти Запорізького інституту
економіки та інформаційних технологій*

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВІД ПОРУШЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ, ПОВ'ЯЗАНИХ З БІЗНЕСОМ: ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

У сучасному світі бізнес-структури можуть суттєво впливати на права людини, що зумовлює необхідність ефективних механізмів правового

захисту. У цьому контексті все більшої актуальності набуває імплементація ключових міжнародних стандартів, передусім Керівних принципів ООН з питань бізнесу та прав людини у національне законодавство України. Третій основоположний керівний принцип ООН щодо бізнесу та прав людини присвячений доступу до засобів правового захисту. Так за цим принципом у межах свого обов'язку захищати від пов'язаних з бізнесом порушень прав людини держави за допомогою судових, адміністративних, законодавчих або інших відповідних засобів повинні вживати належних заходів для забезпечення того, щоб у випадках, коли такі порушення відбуваються на їх території і/або в межах їх юрисдикції, особи, права яких порушені, мали змогу отримувати доступ до ефективних засобів правового захисту[1, с. 45].

Судові механізми захисту. Ефективні судові механізми є основою для забезпечення доступу до засобів правового захисту. Їх здатність усувати порушення прав людини в сфері бізнесу залежить від їх неупередженості, довіри до них і здатності забезпечувати належний судовий процес. Держави зобов'язані вживати заходів для недопущення виникнення бар'єрів, що перешкоджають подачі в суди законних скарг у випадках, коли звернення до суду є основним елементом отримання доступу до засобу правового захисту або коли альтернативні засоби ефективного правового захисту відсутні. Вони також повинні гарантувати, щоб правосуддю в рамках судового процесу не перешкождала корупція, щоб суди не залежали від економічного чи політичного тиску з боку інших державних агентів, а

також суб'єктів підприємницької діяльності і щоб не створювалися перешкоди для законної та мирної діяльності правозахисників[1, с. 48].

За порушення законодавства України бізнесом щодо прав людини може наставати адміністративна, кримінальна та цивільна відповідальність. Так за статтею 4 Цивільного процесуального кодексу кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів[2]. Початок притягнення до відповідальності може відбуватися як шляхом повідомлення компетентних органів про наявне порушення так і шляхом подання позову. Судовий механізм захисту є найбільш ефективним, оскільки його наслідком є обов'язкове до виконання рішення.

Відповідно до Керівного принципу 31 з метою забезпечення ефективності державних і недержавних позасудових механізмів розгляду скарг слід гарантувати: легітимність, доступність, передбачуваність, справедливість, прозорість, відповідність нормам у сфері прав людини. Механізми на оперативному рівні також повинні бути засновані на взаємодії і діалозі: проведення консультацій з групами зацікавлених сторін, для яких призначені ці механізми, з питань їх формування та ефективності їх функціонування, а також приділення уваги діалогу як способу розгляду скарг і прийняття по ним рішень[1, с. 55-57].

Закон України «Про звернення громадян» зобов'язує суб'єктів підприємницької діяльності не тільки розглядати скарги, а й запрошувати на

засідання органу що розглядає скаргу скаржника, скасовувати рішення що обґрунтовано оскаржується, усувати причини та умови що сприяли порушенням, поновлювати порушені права та відшкодовувати понесені збитки. Важливим обов'язком є системний аналіз та інформування населення про хід роботи, вирішення питання про відповідальність осіб винних у порушенні [3]. Подача скарг як засіб захисту прав людини за умови ефективності та уважності до їх розгляду може бути швидким, дешевим та постійно ефективним засобом вирішення суперечностей та порушень від дій бізнесу.

Третя категорія, проміжні засоби захисту прав людини, тобто такі що передбачають більш складні способи взаємодії порушника прав людини та особи що зазнала шкоди, без залучення суду. Це стосується механізмів створених підприємствами самостійно або у взаємодії із зацікавленими сторонами, асоціаціями, що об'єднують підприємства галузі, або групами різних зацікавлених сторін. Ці механізми мають позасудовий характер, але можуть набувати форму третейського суду, дотримуватися підходу, який засновано на діалозі, або проходити в руслі прийнятних з точки зору культурних традицій і сумісних з правами людини процесів. Перевагами цих засобів є оперативність, відносно невисокі витрати та потенційне транснаціональне охоплення [1, с. 52].

Іншим засобом є звернення до державних органів або громадських організацій. Ці засоби краще підходять у спеціальних сферах яких стосується порушення, тому що такі організації мають напрацьовані або регламентовані способи

усунення порушення прав людини або контролю за їх дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності.

Звернутися можна й до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Розглядаючи звернення Уповноважений може відкрити провадження у справі про порушення прав і свобод людини і громадянина, роз'яснити заходи, які має вжити особа, яка подала звернення, а також направити звернення за належністю в орган, до компетенції якого належить розгляд справи, та контролює розгляд цього звернення. За наявності підстав Уповноважений вмотивовано відмовляє в розгляді. Уповноважений не розглядає тих звернень, які вже розглядаються судами, зупиняє вже розпочатий розгляд, якщо заінтересована особа подала позов, заяву або скаргу до суду [4]. Ще один спосіб захисту прав що який стосується співробітників підприємства - комісія по трудових спорах. Трудовий спір підлягає розглядові в комісії по трудових спорах, якщо працівник самостійно або з участю профспілкової організації, що представляє його інтереси, не врегулював розбіжності при безпосередніх переговорах з роботодавцем [5]. Кодекс законів про працю України також визначає інший спосіб врегулювання спорів між працівником та роботодавцем – медіацію. Медіація проводиться за взаємною згодою сторін медіації з урахуванням принципів добровільності, конфіденційності, нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора, самовизначення та рівності прав сторін медіації. Медіація має окрему процедуру, і є нижчою ланкою врегулювання спору за яким буде йти комісія по трудових спорах та суд [6].

Існують ситуації коли порушення прав стосується колективу працівників, виникає колективний трудовий спір, розгляді якого здійснюється примирною комісією та трудовим арбітражем. З метою сприяння поліпшенню трудових відносин та запобігання виникненню колективних трудових спорів (конфліктів), їх прогнозування та сприяння своєчасному їх вирішенню, здійснення посередництва для вирішення таких спорів Президентом України утворена Національна служба посередництва і примирення [7].

Окрему сферу складає державна діяльність, що забезпечує згадані засоби захисту, має регуляторну та законодавчу функції та стосуються окремих сфер підприємницької діяльності. Державою створена та підтримується система контролю за дотриманням цих норм в тому числі і створенням спеціально уповноважених органів що самостійно виявляють, попереджують правопорушення. Наприклад екологічна інспекція, державна служба з питань праці, структури МОЗ та інші органи виконавчої влади.

Отже, наразі існує багато засобів правового захисту від порушення прав людини пов'язаних із бізнесом різної міри ефективності і зручності, як державні так і недержавні, комплексні й прості, колективні й більш індивідуальні. Вони мають свої переваги та недоліки, тому треба звертати увагу на характер порушення прав людини, задля обрання всіх найбільш ефективних засобів захисту в найоптимальнішому порядку. Разом з тим, аналіз наукових джерел, експертних висновків та практики застосування свідчить про такі проблемні аспекти,

як складність доступу до засобів правового захисту, тривалість розгляду справ, недостатню ефективність виконання рішень, корпоративну непрозорість. Відповідно доцільними видаються запропоновані фахівцями такі рекомендації щодо вдосконалення системи захисту прав людини в сфері бізнесу, як запровадження спеціалізованих судових процедур, посилення відповідальності бізнесу (перехід від «м'якого» правового регулювання до «жорсткого»), розвиток альтернативних механізмів вирішення спорів, підвищення прозорості корпоративної звітності, імплементація європейських стандартів належної обачності щодо прав людини в сфері бізнесу, тощо.

Джерела:

1. Керівні принципи щодо бізнесу і прав людини: Реалізація Рамкової програми Організації Об'єднаних Націй «Захист, повага і засоби захисту». За заг. ред. О.О. Уварова. Харків, 2018. 80 с
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>. (Дата звернення 20.10.2024).
3. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997р. №776/97-ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр#Text> (дата звернення: 20.10.2024).
5. Кодекс законів про працю України : Кодекс

України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 20.10.2024).

6. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 20.10.2024).

7. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. № 137/98-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.10.2024)

Ключові слова: права людини, бізнес, керівні принципи ООН з питань бізнесу та прав людини, способи правового захисту, ефективність.

Гулевська Ганна Юріївна
*завідувач кафедри права та публічного
управління Запорізького інституту економіки
та інформаційних технологій*

Сьомченко Поліна Сергіївна
*здобувачка вищої освіти Запорізького
інституту економіки та інформаційних
технологій*

ГЕНДЕРНА ДИСКРИМІНАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТ

Попри значний прогрес у сфері забезпечення гендерної рівності, проблема дискримінації

ЗМІСТ

Вступне слово від <i>КІВАЛОВА С.В.</i>	3
---	---

Секція № 1

Теоретичні та практичні аспекти захисту прав людини

АРАКЕЛЯН М.Р.

Захист прав людини під час збройних конфліктів та сучасні технології: виклики та шляхи вирішення	5
--	---

БЕХРУЗ Х.Н.

Міжнародно-правове регулювання права на свободу зібрань з використанням новітніх технологій: постановка проблеми	10
--	----

СТОЙКО О.М.

Вплив воєн на еволюцію соціальних прав людини	17
---	----

ЗАЯРНИЙ О.А.

Деякі особливості забезпечення конфіденційності персональних даних, які обробляються в реєстрі збитків, завданих агресією російської федерації проти України	23
--	----

ГУЛЄВСЬКА Г.Ю., ВОСТРИКОВ Т.Є.

Правовий захист від порушень прав людини, пов'язаних з бізнесом: характеристика основних засобів	30
--	----

ПОЛІТОВА А.С.

Гендерна ідентичність як складова гендерно зумовленого насильства: дискусійні питання	45
---	----

КУЗЬМІН Е.Е.

Деякі ремарки щодо «права на покарання» у міжнародному кримінальному праві	50
--	----

ФЕДОРОВА Т.С., ВОТЧАЛ О.В.

Моністична теорія співвідношення міжнародного та національного права та її вплив	55
--	----

ФЕДОРОВА Т.С., СЛОБОДЯН У.С.

Право на самовизначення і територіальну цілісність: протиріччя і виклики в міжнародному праві	59
---	----

ГАЛАТ В.І.

Істотне порушення міжнародних договорів та примус до виконання контракту в умовах збройних конфліктів: Приклад кейсу aar1 проти Шрі-Ланки	64
---	----

ЖАКУН М.Ю.

Право мати права? Деякі роздуми щодо захисту прав мігрантів під час збройних конфліктів	69
---	----

ОСТРОВЕРХИЙ О.О.

Індивідуальна відповідальність за покарання за злочин агресії у міжнародному праві	78
--	----